

Валерый КАЛІНІЧЭНКА

БАРАВОЕ ЛЯДА

Масква
ИПО «У Никитских ворот»
2015

УДК 82-1
ББК 84(2 Рос = Рус) Б-5
К17

Калінічэнка В.І.

К17 Баравое ляда. Вершы. Паэма. — М.: ИПО «У Никитских ворот»,
2015. — 128 с.

ISBN 978-5-00095-065-4

Значнае месца ў творчасці Валерыя Калінічэнкі займае тэма барацьбы нашага народа за свабоду і незалежнасць. Таму заслужана праўленне расійскага Саюза пісьменнікаў баталістаў і марыністаў узнагародзіла яго медалём «Генералісімус Аляксандр Сувораў» – за ўклад у патрыятычныя традыцыі Айчыны. Вось і ў новай кнізе пісьменніка, якую ён прысвячае 70-годдзю Вялікай Перамогі, прадстаўлены творы ваеннай тэматыкі. У паэтычны зборнік увайшлі вершы, напісаныя ў апошнія два-тры гады. У кнігу таксама ўключаны некаторыя творы, прысвечаныя барацьбе за свабоду і незалежнасць, якія ўжо вядомы чытачам з папярэдніх выданняў майстра паэтычнага слова.

**УДК 82-1
ББК 84(2 Рос = Рус) Б-5**

**Аўтар выказвае падзяку дырэктару аўтатранспартнага прадпрыемства
«Экспресс-Авто» з горада Сочы С. Д. Аруцюняну за дапамогу ў выданні
гэтай кнігі.**

ISBN 978-5-00095-065-4

© Калінічэнка В.І., 2015

ПАТРЫЯТЫЧНЫЯ ТРАДЫЦЫІ АЙЧЫНЫ

Школьныя гады пісьменніка і публіцыста Валерыя Калінічэнкі праходзілі ў Беларусі, на Гомельшчыне – у Акцябрскім раёне. Партызанскі край... Гэта першае, што прыходзіць на думку, калі нагадаеш Акцябршчыну. Зямля тутэйшая сапраўды гераічная, авеяна працоўнай і ратнай славай некалькіх пакаленняў савецкага народа. Вось толькі некаторыя старонкі з нетакага ўжо і далёкага мінулага.

На тэрыторыі Рудобельскай воласці партызанская рэспубліка была створана ў час германскай акупацыі ў 1918 годзе. Пасля ў яе склад увайшлі воласці Бабруйскага, Мазырскага і Рэчыцкага павеатаў. На тэрыторыі рэспублікі дзейнічала некалькі партызанскіх атрадаў, якія змагаліся з акупантамі.

Потым партызаны ўступілі ў барацьбу з польскімі захопнікамі. У студзені 1920 года польскае камандаванне накіравала супраць партызан карны атрад. У час той экспедыцыі ворагі спалілі Рудобелку і навакольныя вёскі. У баях з ворагамі загінула некалькі дзясяткаў партызан. Але інтэрвентам не ўдалося задушыць партызанскі рух. А ў ліпені 1920 года на тэрыторыю

Рудобельскай партызанскай рэспублікі прыйшла Чырвоная Армія. З гэтай нагоды жыхары спаленай Рудобелкі перайменавалі сваю воласць у Акцябрскую.

Вернае гераічным традыцыям папярэдніх пакаленняў, насельніцтва Рудобельскай рэспублікі актыўна ўключылася ў барацьбу з нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў час Вялікай Айчыннай вайны. Ужо ў ліпені 1941 года тут быў арганізаваны першы ў Беларусі партызанскі атрад. Яго ўзначалілі Ціхан Бумажкоў і Фёдар Паўлоўскі, якія ў далейшым былі ўдастоены за баявыя заслугі званняў Героя Савецкага Саюза.

Па меры разгортвання барацьбы з ворагам на тэрыторыі Акцябрскага і суседніх раёнаў утварылася партызанская зона, якую народныя мсціўцы ўтрымлівалі на працягу ўсяго перыяду акупацыі.

Тут працавалі калгасы. Вырашчаны ўраджай папаўняў запасы харчоў для партызан. Былі адкрыты школы. Выдавалася свая газете «Народны мсцівец». Фашысты называлі раён «другой Масквой» і часта бамбілі яго. Праводзілі карныя экспедыцыі супраць партызан і мірнага насельніцтва. Аднак ворагу не ўдалося зламаць волю мужанага народа. Яго барацьба супраць фашысцкіх захопнікаў з'яўляецца для нас узораў гераізму і самаахвяравання.

Адсюль ідуць карані і творчых здабыткаў мастака Валерыя Калінічэнкі. Знітаваны адным лёсам з народам, ён з хваляваннем вядзе паэтычны дослед яго гераічнага мінулага. Любоў да Айчыны, да роднай зямлі рабілі людзей

стойкімі, мужнымі, вернымі Радзіме і свайму народу, гатовымі ахвяраваць нават жыццём дзе ля міру на роднай зямлі. Вось лейтматыў твораў паэта, прадстаўленых у новай кнізе. Менавіта ўсе гэтыя якасці вызначаюць годнасць чалавека і сёння.

Я б не стаў так падрабязна звяртацца да каранёў, гістарычных звестак, калі б не апошнія падзеі нашай рэчаіснасці. Сёння мы пастаянна сутыкаемся з фактамі, калі рознага колеру знаўцы імкнуцца перапісаць нашу гісторыю, переасэнсаваць урок і мінулае вайны. Знаходзяцца гарачыя галовы, якія спрабуюць дзе-нідзе адрадіць фашызм. Каб аб усім гэтым адкрыта гаварыць, а тым больш супрацьстаяць вар'ятам, патрэбна проста быць мужным чалавекам.

Цяпер мы бачым, пад уплывам якіх падзей нашага жыцця фарміраваўся светапогляд будучага творцы. Сама атмасфера, у якой жыў і вучыўся юнак, была пранізана высокім патрыятызмам, духам вернасці Айчыне і свайму народу. Традыцыі ваенна-патрыятычнага выхавання тут носяць глыбокія гістарычныя карані, часта пераплятаюцца з рэчаіснасцю. Так, настаўнікам, калі Валерый вучыўся ў пачатковых класах, у яго быў былы франтавік, воін-дэсантнік Мікалай Кашаед, які прайшоў з баямі ўсю вайну. Ён вярнуўся дадому з перамогай і некалькімі медалямі. Усё астатняе жыццё ветэран прысвяціў выхаванню падрастаючага пакалення.

У далейшым педагогамі будучага паэта сталі настаўнікі, якія вучылі дзяцей у час вайны ў

лясных школах. Разам з ведамі гэтыя гераічныя людзі перадавалі вучням самыя лепшыя чалавечыя якасці: мужнасць, гераізм, любоў да Радзімы, вернасць свайму народу і Айчыне. Партызанскі край, на жаль, даваў дзецям і вельмі суровыя ўрокі. Некаторыя падлеткі, у забавах і гульнях на месцы былых баёў, гінулі на мінах і снарадах, якія засталіся ў зямлі, не аднойчы палітай кравёю сваіх абаронцаў. Давялося і Валерыю праводзіць у апошні шлях аднашкольнікаў, якія загінулі на мінах мінулай вайны. Уражанні гэтых падзей знойдуць мастацкае ўвасабленне ў яго асобных творах.

Пасля Валерыя Калінічэнка, ужо працуючы ў рэдакцыі Буда-Кашалёўскай раённай газеты «Авангард», сам вёў актыўную работу па ваенна-патрыятычнаму выхаванню маладога пакалення. Рабіў гэта на прыкладзе жыцця і барацьбы удзельнікаў ваенных падзей – ветэранаў партызанскага руху, франтавікоў. Яны былі дарадчыкамі, непасрэднымі актыўнымі ўдзельнікамі гэтай работы. Рэдактар газеты цесна супрацоўнічаў з былымі партызанскімі камандзірамі Героём Савецкага Саюза Эдуардам Лаўрыновічам, Пятром Мацюшковым, воінамі-фронтавікамі, якія вызвалялі Буда-Кашалёўскі раён ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У першую чаргу, гэта – Павел Купрын, Барыс Лебедзеў і многія іншыя. З некаторымі з іх усталяваліся сяброўскія адносіны. У далейшым успаміны аб гэтых сустрэчах будуць занатаваны ў радках шэрагу вершаў.

Даўняя дружба звязвае аўтара з ветэранам Вялікай Айчыннай вайны Паўлам Купрыным. Ён удзельнічаў у вызваленні Беларусі, у тым ліку і тэрыторыі Буда-Кашалёўскага раёна, ад фашысцкай нечысці. Яго баявы шлях адзначаны многімі ўзнагародамі, сярод якіх чатыры ордэны. Тры з іх воін атрымаў, калі яму яшчэ не споўнілася дваццаць гадоў. Сярод узнагарод ветэрана – ордэны і медалі замежных дзяржаў. Але самай дарагой адзнакай яго гераічнага мінулага салдат перамогі лічыць званне Ганаровага грамадзяніна Буда-Кашалёўскага раёна, у вызваленні якога ён прымаў удзел. Тут быў паранены, знаходзіўся на лячэнні.

Цікава складваўся пасляваенны лёс франтавіка. Адразу пасля дэмабілізацыі ён прыехаў у Маскву. Паступіў у Маскоўскі ўніверсітэт імя М. В. Ламаносава, на геалагічны факультэт. У далейшым абараніў кандыдацкую і доктарскую дысертацыі. І вось доўгія гады выкладае ў родным універсітэце. Ён – прафесар кафедры літалогіі і марской геалогіі. З’яўляецца загадчыкам марской лабараторыі. Аўтар 28 кніжак, 277 артыкулаў і 14 вучэбных курсаў.

Сёння франтавіку – 90 гадоў. Але ён працягвае выкладаць ва ўніверсітэце. Валерый Калінічэнка па-ранейшаму з ім сябруе. Адзін з вершаў, змешчаных у гэтай кнізе, прысвячаецца ганароваму грамадзяніну Буда-Кашалёўскага раёна – воіну-вызваліцелю Паўлу Купрыну.

А пачынаецца паэтычны зборнік вершам «Курган Славы». Калі аўтар у ім піша аб хлопцах, што насыпалі абеліск, то мае на ўвазе і сябе.

Ва ўзвядзенні Кургана Славы прымала ўдзел літаральна ўсё насельніцтва Беларусі. Гэта падзея стала яркім увасабленнем людской удзячнасці змагарам за вызваленне краіны, якія загінулі ў барацьбе з ворагам. У той час, калі пачалося ўзвядзенне Кургана Славы, аўтар вучыўся ў Мінскім аўтамеханічным тэхнікуме. Разам з аднакурснікамі ён таксама па прыступках узнёс на вышыню і высыпаў у рукатворны курган жменю зямлі. Гэтым самым моладзь, як і ўсе, хто ўдзельнічаў ва ўзвядзенні кургана, выказвалі ўдзячнасць і павагу гераічным змагарам за здзейснены імі подзвіг.

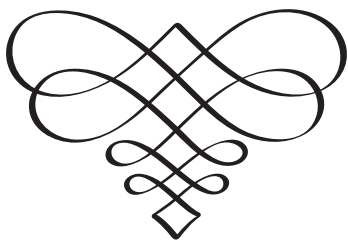
І вось праз паўстагоддзе, якое прайшло з тае пары, паэт радкамі свайго верша зноў схіляе галаву перад барацьбітамі за годнасць і незалежнасць Бацькаўшчыны, перад іх светлай памяццю, якая не згасне ў вяках .

***Анатоль КРЫЧАЎЦОЎ,
Член Саюза журналістаў Расіі,
Заслужаны работнік культуры
Расійскай Федэрацыі***

ВЕРШЫ

КУРГАН СЛАВЫ

Акальцаваны стужкай магістралі,
Глядзіць сумленна свету ў вочы Мінск.
Прайшлі гады, дзядулямі мы сталі,
Хлапцы, што насыпалі абеліск.

Па прыступках у высі неслі людзі
Апаленую памяць, сэрцаў гнеў.
І сыпаўся пясок Зямлі на грудзі,
Дзе мы хавалі недажыўшых спеў.

Так вырастаў курган наш векапомны
Загінуўшым на жудаснай вайне.
У полымі баёў народ нязломны,
Лічыў ахвяры на набат-сцяне.

Штых-абеліск стаіць – наказ нашчадкам,
Пасланнік у наступныя вякі.
Не даравальна крочыць без аглядкі
На спалення ззаду бальшакі.

Бы крыж узняўся помнік над планетай.
Ён – рэквіем, званіца на мяжы
Паміж жыццём святым
і апраметнай,
Дазорны на апошнім рубяжы.

2013

ЗЯМЛЯ

Мая зямля...
З дзяцінства ўсё знаёма.
Была ралля
Спачатку гэтым словам.
Ралля. А лес –
То дрэвы ўсё без краю.
Рачулак бляск –
Адна вада жывая.
Палі наўкол
І жаўрукі над імі –
То чысты дол
І птушкі ў небе снім.
Жыццё ж мудрэй.
Тут мала лусты хлеба.
Чым больш арэш,
Тым болей табе трэба.
І я пачуў
У цішыні світальнай
Раллі адчай,
Зямлі святую тайну:
Свінец араў,
А кроў раллю паіла.
Вады ўсіх рэк
Гаючай не хапіла,
Каб ажывіць
Птушыныя чароды.
Каб загаіць
Сляды ў лясах нягоды.
Каб попел – грэх

Найбольшы на планеце –
Зноў быў бы смех
Івана, Тані, Пеці.
Мая зямля,
Мой лёс, мая краіна.
Адна ралля
З маленства нас карміла.

1971

НАРАДЖЭННЕ

Час нараджэння на маёй зямлі
Жыцця па волі ленінскіх наказаў
Я памятаю з дзедавых расказаў
Будзёнаўцам на ўздыбленым кані:
Клінок узняты над зямлёй гарыць
Скрозь горыч страт і поспехі паходаў
Пад чырванню прастрэленых усходаў
Праменем першым новае зары.

1971

БЕЛАРУС

Не твой то лёс гаротны –
Нявольнік на зямлі.
У жвір палёг чацвёрты,
Каб трое ў рост жылі.

1971

САЛДАТ ПЕРАМОГІ

Вясеннія кветкі, агні
І ордэн старога салдата.
Чырвоныя майскія дні –
Расіі галоўнае свята.

Прад помнікам стратам сваім
Герой перамогі схіліўся.
Дыміліся вёрсты за ім –
Нібы для вайны нарадзіўся.

Юнацтва сталела ў баях
З бязлігаснай смерцю ў абдымку.
Стаяць аднагодкі ў вачах,
Зайшлі з небыцця на хвілінку.

Вайна патрабуе ахвяр.
У мужных свая аксіёма –
Адбілі чужынцаў удар
Насуперак мудрым законам.

Спынілі бліцкрыг бранявы
З адной на дваіх трохлінейкай.
Рубеж утрымаў радавы
«Кактэйлем» – з гаручым бутэлькай.

Да ран прыгарэлі бінты –
Вайны злой крываваыя гронкі.
Герояў хаваюць франты,
Галовы схілілі рамонкі.

Плывуць пахавальныя ў тыл
На хвалях журбы і праклёнаў.
Жах помсты ад Брэста затым
Данеслі ў Берлін батальёны.

Над светам знявечаным – мір!
Салют – над парадам і хмары.
Гвардзейцы трымаюць ранжыр,
Ляцяць на брусчатку штандары.

Стаіць на Паклоннай гары
Апошні герой перамогі.
Цюльпанамі памяць гарыць,
Як полымя вечнай трывогі.

Збярог у лавіне агню
Дом родны салдат перамогі.
Ён зноў прынясе нам вясну...
Лепш, свет, не збівайся з дарогі.

2010

САЛДАТКІ

Гады на скроні сівізной апалі.
Усё далей гарыць пажар вайны.
Ды толькі вам, салдаткі, паміж намі
Да скону дзён не слухаць цішыні.
Калі загінуўшыя з вамі ўсталі
На пастаменты помнікаў вайны,
Вы самым большым бодем нашым сталі,
Жывыя раны грознае пары.

1971

МЕЛОДЫЯ САПУН-ГАРЫ

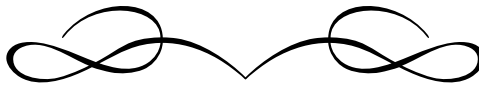
Праз пяць хвілін
Зноў прад Сапун-гарой,
Нібы з глыбінь
Часоў, калі герой
Тут кожны быў,
У мёртвай цішыні
Гучыць матыў,
Апалены ў агні.
Скрозь нотны строй
Мелодыя бурліць,
Над вышынёй
Прарэзліва гучыць
Курантаў бой,
Хатынскіх печавы звон,
Разбуджаны вайной.
І Бухенвальда стогн,
І сэрцаў стук,
Жывых і тых, хто паў, –
Адзіны гук.
Тых час не зруйнаваў.
А маладым
Ён – Мендэльсона марш,
Вясельны гімн,
Дзе немагчымы фальш.
Праз пяць хвілін
Зноў прад Сапун-гарой
Падзе матыў
Крыштальнаю слязой.

1973

РУСКІ АДЛІК

У канцы лета 1942 года пачалася Сталінградская бітва, якая закончылася ў студзені 1943 года акружэннем і разгромам фашысцкай групоўкі войск.

РАБІНАВАЯ НОЧ

Рабінавая ноч красуе – жнівень:
Маланкі, шквалы ветру, перуны...
Карычневы напаў на горад лівень
З руінамі, агнём, бядой вайны.

На месяцы ідзе адлік нягоды.
А тут хвіліну нельга прастаяць.
Здаецца, што за ўсе на свеце шкоды
Зямля з людзей тут хоча запытаць.

Заблыталі наш свет хрыстапрадаўцы.
Яму патрэбны сёння Сталінград,
Рабінавая ноч і хлопцы-знаўцы,
Гатовыя спыніць свінцовы град.

І толькі ім, адным, куды вядома
Планеце нашай з пекла выплываць,
Каб адварнуць ад бацькаўскага дома
Чужынную захопніцкую раць.

Дом Паўлава гарыць, фашысты лезуць.
Іх тут загіне больш, чым за Парыж.
А колькім давядзецца яшчэ змерзнуць?
Рабінавая ноч: пярун і крыж.

Нахабная арда, пакуль пры зброі.
Атака за атакай – не спыніць.
Узводам армія выходзіць з бою,
Загадана: прарыў паганцаў збіць.

На тым напрамку змагароў не стала.
І некаму за сонца пастаяць.
Ад кулі сэрца біцца перастала,
І аўтамат руцэ ўжо не ўтрымаць.

Патух навек дзень у вачах салдата.
Дачасна страціў запявалу свет.
Той не хаваўся за спіною брата,
Да першародства свой усклаў букет.

Ідуць сыны на гібель, бы на працу,
Не волаты, звычайныя хлапцы.
Хаця яны зусім не навабранцы,
А батальёнаў штурмавых байцы.

Згарае да жыцця іх пераправа –
Дашчэнту прыстраляная мяжа.
На ёй байцы: бязвусы, побач бравы,
Пад кулямі варожымі ляжаць.

Фашыст лютуе, зносіць пераправу.
Дзе сіл узяць, каб адстаяць яе?
Павінны людзі быць з якога сплаву,
Каб выжыць з перамогай па вясне?

Рабінавыя ночы Сталінграда
У памяці зарніцамі гараць.
Камандуе хлапец той зарападам,
Ён пераправу здолеў утрымаць.

ЗАПЯВАЛА

Абудзіла горад ранне,
Хвалі гойдаюць блакіт.
На Мамаевым кургане
Лёсу рускага радкі.

Бераг левы, бераг правы,
А вакол ідзе вайна.
Хлопец з чубам кучаравым
У акопе, старшына.

І не ў тыле, не ў палоне,
Не ў загінуўшых пакуль,
Ён трымае абарону.
Свет закрыў ад граду куль.

За спіною ж у гвардзейца –
Волга, руская рака.
Да яе душы крадзецца
Злая сквапная рука.

Ад сівых вяршынь Каўказа
Да паўночных шэрых скал
Стаўка ставіць на калгасных
І заводскіх запявал.

Ад станкоў прыйшлі, ад плуга
Дом, зямлю абараніць.
Ёсць армейская папруга,
Вось яшчэ б – чым немца біць.

У баях растуць салдаты.
Рвецца ў сэрца гераізм
Па вуголі роднай хаты,
Праз смурод пякучых гільз.

Ды ні ўсім у Сталінградзе
Далі ордэн за баі.
Ёсць медаль. З ім на парадзе
Пайшоў кожны б у страі.

Толькі як дажыць да свята?
Тут другі ліміт даюць:
Цэляць у цябе гарматы,
Кулямёты зблізку б'юць.

Памяць крочыць праз дні бітвы,
Вечным полымем гарыць.
Прозвішчы людзей гранітных
Не дае жывым забыць.

Твары на іконах-плітах
Праваслаўных, мусульман.
Іх імёны, бы малітвы,
Шэпчуць вусны расіян.

На Мамаевым кургане
Тайны нашых перамог:
Маці, меч. І запытанне –
Як Радзіму ты бярог?

ЗОРНЫ МАРШРУТ

Маладзік такі над Сталінградам,
Што іголки можна падбіраць.
Салютуе жнівень зарападам –
Каго тут у ложках утрымаць?

Праўда, і рабінавыя ночы
Парушаюць жнівеньскі спакой.
Бачыць іх прагноз пакуль не хоча –
Неба, бы сляза, над галавой.

У маім жыцці-калейдаскопе
Будзе гэтай казкі не хапаць.
Засядзеўся досыць у акопе –
Самы раз да мілай завітаць.

А ў каханай спіць у вокнах цемра.
Каляровыя, знаць, бачыць сны.
Прачынайся, кліча зорны церам,
Сённяя ноч дае нам выхадны.

Падкаціла тройка на праспекце,
У паклоне нізкім ліхтары.
Скакуны, хутчэйшыя на свеце,
Нас панеслі, быццам бы з гары.

Мае лейцы – жоўтыя прамені,
Не шкадуе мясячык святла:
Па яго загадкавых струменях
Нас дарога ў неба павяла.

Кружым над Мамаевым курганам,
Вышэй толькі зоркі зіхацяць.
Іх кранаем голымі рукамі –
І не паляць, дзіўна так гараць.

Па сцяжынцы месячнай над Волгай
Правім па сярэбранай вадзе.
Далей ад рабінавай трывогі
І бліжэй да радасных надзей.

Наш маршрут – шчаслівыя імгненні.
Не дарэмна, знаю, паляглі
На прасторах рускіх вымярэнняў
Цытадэлі волжскай кавалі.

На стагоддзе з небыцця мы выйшлі,
Шчыры і даверлівы народ.
Я на бераг, дзе струхнелі вішні,
Прызямляю свой месяцаход.

2011

ХАТЫНЬ

*Гарэлі людзі – сталасць і маленства.
Палалі памяць, будучыя дні.
А вурдалакі, племя ад шаленства,
Свой хворы гонар цешылі ў агні.*

Дарога векавая,
Праклалі журавы,
Клін з выраю вяртае
У церам веснавы.

На сонцы млеюць травы
Пад гоман раўчукоў.
Зялёныя дубравы
Вядуць агляд абноў.

Пасля зімовай стыні
Край прагне да цяпла.
Але двары Хатыні
Лагода абышла.

Над вёскаю згарэўшай –
Трывожны перазвон.
А быў жа час і лепшы –
Спяваў тут патэфон.

На шэрых плітах – лічбы,
Рахунак злой вайны.
Хто і ў якім абліччы
Парушыў жахам сны?

Сівых, малых загналі
У полымя пакут.
Стагоддзі застагналі,
Пабачыўшы той жуд.

Бетонныя затоны
Сабралі боль і гнеў.
Не чуе кат праклёны,
З жыццём палае хлеў...

Над спаленым дзяцінствам,
Расплаўленай душой
Шлюць коміны-гарністы
У думкі неспакой.

Дарога векавая,
Над ёй жаўрук звініць.
Хатынь – рана жывая,
Баліць,
                  баліць,
                  баліць.

2013

КУРАПАТЫ

Між Мінскам і светам стракатым
Шашэйная стужка бяжыць.
На ўзбочыне ля Курапатаў
Пасталі дазорам крыжы.

Прыносіць з мінуўшчыны пошта
Нам споведзь зарослых грудкоў.
Навошта, навошта, навошта
Трывожыць магілы бацькоў?

На думкі ішло паляванне,
Нязгодных зганялі ў аблог.
Варушым святое курганне,
Каб новых не везлі ў астрог.

Далёкая праўда рассекла
Былую суполку наскрозь.
Намерамі добрымі ў пекла
Шляхі аднаўляюцца скрозь.

Зямля – жвір пагостаў, пагостаў,
Планета памёршых людзей.
Жывыя на ёй – нібы востраў
Сярод пахаваных надзей.

2014

ЧЫГУНКА

I

Раз'езд Лібава-Роменскай чыгункі...
Ля буды вадакачка. Між палёў
Цягнік на рэйках – дзіўныя малюнкi.
Раней такіх не бачыў Кашалёў.

Як лунь сівыя патрыярхі поля,
Гадоў сваіх згубіўшыя адлік,
Уцяміць не маглi, што ў наваколле
Да іх прынесла нейкі паравік.

Яны са страхам, жудасным здзіўленнем
Ніц падалі, спаткаўшы паравоз,
I Госпада малілі на каленях,
Каб д'ябла ў лес сухі з вачэй унёс.

Драўляны быт пад саламяным дахам:
Гумно, карова, конь, надзел зямлі.
Жыццё вяскоўцы ставілі з размахам,
Наколькі ўлада дазваляла ім.

I вось паблізу пралягла дарога.
Гудкамі абудзіла сон сялян.
Яна ў палі прыйшла з жыцця другога,
У небе там кружыў аэраплан.

А тут сялянскі графік не збіваўся:
Сяўба, пакос, жніво і халады.
Калі хто з баразны і адлучаўся,
Больш на вайну. І так было заўжды.

Стагоддзямі вясковыя навукі
Сталелі. Іх сівыя мудрацы
З плугамі разам маладым у рукі
Перадавалі, як ваду ў карцы.

Каб не праліць на дол ніводнай кроплі.
Да мазалёў у поце іх збіраў
Зямляк на буда-кашалёўскім полі.
Пад Польшаю, Літвой яго араў.

Еўропа за свабоду нас разносіць,
Драбнейшых пагаліўшы пад шаблон.
А Беларусь і герб, і сцяг свой носіць,
І я на роднай мове шлю паклон.

II

Чыгунка несла ўсё хутчэй падзеі.
Ход набіраў і ў вёсцы махавік.
Быў цар, паны, бядняк і багацеі,
Прыйшлі Савет, калгас і бальшавік.

Залічваць час пачаў і мне адлегласць –
Прайшоў свой дол я ўпоперак і ўдоўж.
Дняпро на захадзе мяжой пралегла,
Рубеж на ўсходзе заслання Сож.

Пейзаж радзімы: селянін і вёска,
Наўкол палі, лясы і зноў палі.
На сенажацях разнатраўе ў росах,
На ніве колас гнецца да зямлі.

Духмяны перазвон палёў за хатай.
Напоены ім ізумруд лясоў.
Дубы люляюць бег часоў у шатах
Пад вечны гімн птушыных галасоў.

Калі сакрэтаў на раллі не стала,
Я быў на «ты» і з плугам, і з касой,
Чыгунка стукам колаў падказала:
– Ляжыць працяг за жытняй паласой.

Наш родны кут, яго не выбіраюць,
А з місіяй зямной Багі даюць.
Мы толькі шлях пад сонцам пачынаем,
А нам з яго не збочыць, не звярнуць.

Дубровы парадзелі, я прыкмеціў,
Тут дзед мой колісь клёпку вырабляў.
Пад шатамі дубоў у ліхалецце
След партызан бясследна прападаў.

Атрад бясшумна на чыгунку выйшаў.
Гарэлі танкі тысячай кастроў.
Бой лозаўскі ў гісторыю запішуць –
Так біў фашыстаў Пеця Мацюшкоў.

З руін зноў трэба вёсцы паднімацца.
«Вам заслانیць яе чарод настаў,
Ад ворагаў адкрытых, ад данайцаў», –
Мне Лаўрыновіч строга наказаў.

III

З раённага маштабу вырасталі
Стратэгі і ўраджаяў, і прываг.
Артысты, мастакі, паэты сталі
З майго кутка выходзіць на прасцяг.

Яны на паласе сваёй жыццёвай
Збіраюць, як вучылі, ураджай.
Нібы па рэйках крочаць, па сталёвых,
Ім выдаваў мандат сялянскі край.

Ён, як раней, пра хлеб надзённы дбае.
Наперакор Чарнобылю жыве.
І выхаванцаў горнам аклікае,
Радком у кнігу памяці заве.

Я летапіс твайго жыцця чытаю.
Занатавана многа ў ім сыноў.
У авангардзе – зорка залатая,
Герой-знішчальнік, наш Галавачоў.

Вякі-старонкі, прозвішчы, імёны.
Аўраменка, Андрэенка і Дрозд.

Мастак Майсеенка, нібы іконы,
Свае палотны ў свет па рэйках вёз.

Стараннем, працай,
  талентам, натхненнем
Сыны і дочкі гартавалі лёс.
Былі героі, мужнасць і гарэнне,
А ўвесь цяжар сялянскі вывез воз.

Героі нівы Жукаў, Кірыленка.
Іх прозвішчы – з падручнікаў жыцця.
А колькі пазабыта акрыленняў...
Ну, вось Ягор Картавенка хаця б.

Яго атара па вясне прынесла
За іншых больш на ўвесь раён ягнят.
Аэраплан старога ў паднябессе
За той рэкорд даставіў. Вось быў хват!

А Сёмчанка Іван – салдат разведкі.
Ён на чыгунцы ў час вайны рабіў.
І партызанам выдаваў даведкі –
Што фрыц на рэйкавай вайне згубіў.

Гісторыяй, багаццямі славуты
Краіна, горад, вёска, чалавек.
Лепш абышлі б мой край усе пакуты
І на сямброў багатым быў бы век.

Я ведаю, кут родны, тваю мару.
Ты хочаш шчасце вымяраць людзей
Не нафтаю і газам, як пачвары,
А колькасцю народжаных дзяцей.

Ад буды кашалёўскай стала звацца
Зямля, дзе нарадзіўся я і рос.
Сюды я буду зноў і зноў вяртацца,
У твой блакіт і цішыню бяроз.

2008

ЧЫРВОНАЯ ПАМЯЦЬ

Настала дзевятага – май!
І ў Вене ён – Дзень Перамогі.
Разліўся блакітны Дунай,
І помнік стаіць ля дарогі.

Спыніўся на маршы салдат –
Чырвоная Армія ў бронзе.
Гудуць у вушах, бы набат,
Акорды аб рускай дарозе.

«Кацюшу» выводзіць баян,
Сам Штраус яму падпявае.
Гарыць на падножжы цюльпан –
Удзячная памяць жывая.

У спісах гранітных – хтось брат,
Сыны і сыны, чыесь дзеці.
Вясной спадзяваўся камбат
На мір назаўжды ва ўсім свеце.

Каго вызваляў, мала іх:
З гадамі раслі пакаленні.
Байцы паміралі за ўсіх,
У вечным яны наступленні.

Гуляе няўрымслівы май
Па Вене імперскай і строгай.
Разліўся блакітны Дунай
Ля помніка нашай трывогі.

2013

У АБОЗЕ

У Мюнхене з рання –
Дзень Маці і май.
Ідзе на гулянне
Калонамі край.

Народ разадзеты,
Што на карнавал.
Мужчыны, кабеты
Спяшаюць на баль.

Кафэ бліз дарогі,
Ёсць месца, і тут
Насупраць старога
Праціснуўся ў кут.

А горад гуляе.
Сваім і чужым –
Усім налівае.
Ты толькі скажы.

Даўно не ўжываю,
Цікава і так.
Герояў шукаю,
Ці ж я – не мастак?

Знаёмяцца гучна,
Я – рускі для ўсіх.
Вось весці нязручна
Размову ўдваіх.

Яму – дзевяноста,
Прызнаўся сусед.
Зайшоў сюды проста
На ціхі абед.

Яму – па-нямецку,
Па-руску ён – мне.
А раз я – савецкі,
Згадаў аб вайне.

Нібыта з далёкім –
Сустрэча са мной.
Быў выбар нялёгкім
З той самай бядой.

– Ці ж я вінаваты?
Загад аддалі.
І вось мы – салдаты.
Акоп занялі.

Пачаў струніць спіну
Салдат, радавы.
Ён біўся з краінай –
Радзімай Масквы.

У снах перамозе
У твар заглядаў.
Казаў, у абозе
Стаяў, не страляў.

Нязмерана піва,
Што льецца ракой.
Парогі ўспамінаў
Разбілі спакой.

Няма ў вайне броду.
Тады ваяваў
Ён з нашым народам,
Цяпер шкадаваў.

Стары мне – не вораг,
Мы мірна сядзім.
З мінулым гаворым
Адзін на адзін.

Час слухаць нялоўка
Праз музыкі шквал.
У Мюнхене зноўку –
Піўны карнавал.

2013

УРОК ПА ГІСТОРЫІ

*Паўлу Купрыну,
ганароваму грамадзяніну
Буда-Кашалёўскага раёна,
прысвячаецца*

Лейтэнант малады
Штурмам браў гарады.
Пад нагамі гарэла зямля.
Мілы сэрцу абшар,
Акрываўлены шар,
Узараная боем ралля.

На трагічны пейзаж,
То – не жарт, не міраж,
Не шкадуе баварскі мастак
Чорнай фарбы і сну:
Ён малюе вайну –
Які год не выходзіць з атак.

Зацягнуўся бліцкрыг,
Горы спаленых кніг.
Крэматорый не скончыць адлік.
На жывым палатне
Мёртвым стаць на вайне –
Крок ступіў і ў бясконцасці знік.

Лейтэнант малады
Штурмам браў гарады –
Вызваляў землякоў ад пакут.
Ён суняў ураган,
Пераплыў акіян –
Не спыніць пераможны маршрут.

У прафесарскі дом
Крочыў час не пяшком:
Бы імгненні ляцелі гады.
Усцяж Ленінскіх гор
Ён узняўся да зор,
З беларускай ваеннай славы.

2013

ШЛЯХІ

Па слову ўношу я ў радкі,
Узважыўшы паперш.
Я сёння, быццам будаўнік,
Узводжу новы верш.

Слоў важкіх досыць у руках –
Увесь жыццёвы скарб.
Па кроплях рос ён у шляхах,
Дзе я ішоў без карт.

Мне сіні ранак падказаў
На мове вострых кос,
Дзе прачынаецца зара,
Пра вартасць збітых рос.

Я з ноччу гутарыў не раз
На мове салаўёў.
А быў які наймудры час
У трэцяй, ля станкоў.

Пра мужнасць словы я знайшоў
Сярод начных трывог,
Калі важней з мільёнаў слоў –
«Наперад!» Хоць знямог.

Нямала вынес я з дарог
Уласнай пробы слоў.
А колькі іх яшчэ збярог
Для будучых шляхоў.

І вось з народжанай штрафой
Устаў жыцця прасцяг.
Тут кожнай песні, спетай мной,
Пачатак і працяг.

А заўтра з сонцам незнарок
Зноў выйду за парог,
Каб новы выкаваць радок
У полымі дарог.

1971

МАЁ ПАКАЛЕННЕ

Даруйце нам, сівыя ветэраны,
Што ў дні паходаў, агнявых шляхоў
Сяброў мы не гублялі ў харчатрадах,
Штыхом не рвалі белых ланцугоў.

Не падалі на снег пад Сталінградам
З прабітым куляй сэрцам навывёт.
А пасля бою, жорсткай кананады
Ад цішыні не глухлі. Недалёт...

Не данясло падзей тых неўміручых
Да рубяжа, што ўрос у нашы дні.
Для нас той час на гістарычнай кручы,
Бы ў моры суднам – маякоў агні.

Скрозь змрок няўдач і пошукаў заўзятых
На іх святло ў жыцці трымаем шлях.
І час свой у гісторыю, у даты
На мове сэрца ўпішам па радках.

Як упісалі, дзе крывёй, дзе потам,
Гады ў шляхах адмеранья ўжо,
Хто на Даманскім, а каторы потым.
І з імі пакаленне заадно.

Ды рапарты камбат не задаволіў:
«Чакайце, мне загаду не далі...»
І мы прыйшлі на фабрыкі, у поле,
У бой за хлеб камбайны павялі.

Усіх дарог у карты не ўпісалі,
Дзе мы працяг узводзім таго дня,
Які сышоў з чырвоным камісарам
У родны край з агністага каня.

Змяніўся край. Дужэйшых коней мае.
І ішыя трымаюць сонца дня.
Даруй, зямлі гісторыя жывая,
Што маладыя сталі ля руля.

Даруйце нам, сівыя ветэраны,
Як БАМ даруем мы вам і КамАЗ.
Пасля другія нас узнімуць мары,
І ўсё, што зробім, – з памяццю пра вас!

1971

ЗНІШЧАЛЬНІК

М. Б.

Знішчальнік – вялікі рамантык,
Прызванне ён хобі заве.
На трасах далёкіх галактык
Душа яго шчыра живе.

Вышэй ён сярэдняга росту.
Спартыўны. Настрой баявы.
Палкоўнікам стаў не па ўзросце.
Сягоння – дачасна сівы.

Трывогі, бяссонныя ночы,
З палётаў чакае сям'я.
Фарсаж – гэта графік рабочы,
І выша нябёс – нічыя.

Рэгламент, інструкцыі, мара,
Што ў сіні прастор прывяла,
З навукамі, працай упартай –
Ягонага сіла крыла.

Па знаку імгненнай здагадкі
Патрэбна рашэнне прыняць,
Бо кропку дакладнай пасадкі,
Бывае, інакш не пазнаць.

Знішчальнік... Ці ж гэта пасада?
Па промнях, ад Бога, ідуць.
Вышыні, узяўшыя ўладу,
Нікому вас не аддадуць.

Халодная вечнасць Сусвету
Адорыць абраных вянцом.
Яна прызывае паэтаў,
У зорную варту байцоў.

Высокага гарту работа –
Дзяжурыць на строме званіц:
У небе быць звон-самалётам,
Набатам паэм-бліскавіц.

А заўтра выпадак асобы –
Паклікаў на старт Байканур:
У космас выходзіць вядомы,
Мужнейшы з мацнейшых натур.

Знішчальнік з сумленнем паэта,
Бар'еры – на звышгукавой.
Надзеяй на сябра сагрэты,
Дзе часам губляе спакой.

Вісіць самалёт над планетай,
Ляцець ім арбітай адной.
Шар верне ад здраднага ветру,
А з ім – яго зорны канвой.

Камусьці няўрымсліва трэба, –
Траншэі па межах ляглі, –
Ахоўваць вялікае неба
Маленькай блакітнай Зямлі.

2012

САЛДАЦКАЯ МАДОННА

З.А.

На рэштках мар і страчаных надзей,
Хаця пражыта толькі паўстагоддзя,
Без зайздрасці і крыўды на людзей
Спрабуеш ты з Сусветам быць у згодзе.

След змрочных дат на пройдзеным шляху
Душу параніў, растрывожыў веру.
А за табой – ні кропелькі граху.
За што ад лёсу столькі недаверу?

Твой час спыніла вышыня Алдан,
Што помніць аб загінуўшым салдаце.
Байцы ішлі праз вогненны Афган.
То быў не выбар беларускай маці.

Жаночай долі спачувае свет.
Яе адчай не просіць аб спагадзе,
Тым больш радкамі здрадніцкіх газет.
Ікона залатая ў нашай хаце...

На вас маліцца, на ахвяр вайны,
Прыходзяць дзеці і чужыя маці,
Што не яны, не іхнія сыны
Стаялі ў той чарзе ў ваенкамаце.

Салдацкая мадонна, для цябе
Няроўны бой не скончыцца ніколі.
А родны край шчыруе на сяўбе,
Гул трактароў калыша наваколле.

2012

КРЫНІЦА

Прытомлены спёкай паўдзённай,
Суцішыўся ў мораку дзень.
У хвалях крыніцы сцюдзёнай
Згасае апошні прамень.

Струменіць раўчак і спявае,
Бруіцца паток з глыбіні,
Бы сутнасць зямлі ў ім жывая,
Надзей і трывог карані.

Здарожыўся: стома і смага.
Прыгнулі легенды-шляхі.
Ваду п'ю з далоняў я прагна,
Прашу дараваць за грахі.

Пітво – ад заганаў збавенне.
У дні перамог і пакут
Я чэрпаю годнасць, натхненне
З крыніц тваіх, бацькаўскі кут.

Душу з кожнай кропляй гаючай
Узносяць спагада палёў,
Быліны дубоў па-над кручай,
Вясновы мажор салаўёў.

Світанне ў тумане клубіцца,
Дурманіць настой баравы,
Віруе між дрэваў крыніца –
Сардэчных сустрэч астравы.

2014

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Рамантычны свет і прагматычны.
Каб аднойчы яго явай стаць,
Голас я падаў на Ўборках зычны –
Лёс калыску пачаў мне люляць.

На далонях духмяных палеткаў,
У разгалістых сховах лясоў
Я шукаў басаногім падлеткам
Свой прыстанак на кручы часоў.

У кішэні ёсць хлеба скарынка –
І ў паход па таемных кутах.
А паштовая сіняя скрынка
Тайны новыя несла ў лістах.

Геаграфія шырыла межы
За гудкамі начных цягнікоў.
А за імі імчалі ў свет снежны
Летуценні гарэз-хлапчукоў.

Родны кут, на спатканне з табою
Праз набыткі і страты прыйшоў.
З непакрытай стаю галавою
Каля весніц да казачных сноў.

Колькі часу прайшло, праяцела:
Паўстагоддзя між намі ляжыць.
Пакасілася і апусцела –
Сіратліва хаціна дрыжыць.

На сцюдзёных вятрах перамерзла,
А калісь мальцу грэла душу,
Пакуль пльнь таго ў рань не панесла.
Бы цяпельца, гады варушу...

За ваколіцай клікнула скрыпка,
Ды няма каго ёй весяліць.
А паштовая сіняя скрынка,
Як раней, каля брамы вісіць.

2014

МАЙСКАЯ ПЕСНЯ

Родная старонка –
Мілы сэрцу край.
З песняю жаўронка
Сходзіць да нас май.

Промні залатыя –
Ветразі вясны.
Пра хлябы густыя –
Мары баразны.

Трактар не сціхае,
Рупім мы сялом:
Столькі назбіраем,
Колькі нааром.

Белы гвалт чаромхі,
Бэзавая плынь –
Цноты подых крохкі
Раніць да глыбінь.

Полымя кахання
Ахінула край.
З рання і да рання
Кружыць з намі май.

Племя маладое
Прагне ў вышыню.
Травы над ракою –
Лепшы прыз каню.

Гарады і вёскі
У вянках садоў.
Водар льецца боскі,
Зносіць груз гадоў.

Зноўку думкі грэ
Пошчак салаўя.
У шаўках квітнее
Беларусь мая.

2014

ВАЛЯНЦІН

Асеннім беларускім ранкам,
Што плыў на крылах павуцін,
Сынка галубіла сялянка:
Так нарадзіўся Валянцін.

Дзяціства золак у прыполе
Чароўнай казкай праляцеў.
Звініць званок апошні ў школе:
А хлопец вырас, пасталеў.

Лясы, лугі і сенажаці
Люлялі думкі юнака,
Бы калыханкі роднай маці,
На ўзлёт натхнялі жаўрука.

Па росах змераў наваколле,
Прырос да бацькаўскіх мясцін.
Яго сваім прызнала поле
Са згоды рэк і балацін.

Край любы...

Мы – твае салдаты:
Быў мужным воін Валянцін.
Праз перамогі ён і страты
Да старых вернецца хацін.

Каб адшукаць праз морак далі
Шлях продкаў з іх сівых глыбінь,
Які яны наўсцяж праклалі
З сахой, сярпом праз часу пльнь.

Каб нагадаць у хлебных нівах
Пяшчотны водар каласоў,
І патануць у шыр-разлівах
Пад гам птушыных галасоў.

Скакала вёска і спявала:
Спраўляў вяселле Валянцін.
Праз год сям'я зноў святкавала –
З нагоды сынавых хрысцін.

Вясковец дужы, кучаравы,
Ідзе, бы той герой з былін.
Здаля вітаюцца дубравы
З чырвонай шчырасцю рабін.

Суполка ўся з вакон глядзела,
Як жыў і рупіў селянін:
Як вупраж на кані сядзела,
У колькі клаўся спаць гадзін?

Зязюлі пеставалі вёсны,
Над долам трактары гулі,
Радкамі клаліся барозны
На валянцінавай раллі.

Жыццё ляцела, дні лічыла.
Гадуе ўнукаў Валянцін.
А вёска ўчора зноў сачыла,
Куды нясе лёс
яе сын.

2015

ВІКТОРЫЯ

Здаўна мы заручыліся з трывогай,
Як выйшлі за былінным жураўлём.
Праз ростані, курганы і парогі
З тае пары за небакрай ідзём.

Вячэрні змрок заблытаўся ў адгор'і.
Далей ляжыць дарога на Каўказ.
У небе разгараюцца сузор'і,
Святлом свяшчэнным бласлаўляюць нас.

Іх боскасць – бы натхненне, дапамога.
Яшчэ б спагады крышачку зямной,
Пасланай нам з бацькоўскага парога,
Са сноў каханай, назаўжды адной.

І не стрымаюць нас лавіны, скалы,
Цясніны, паланіўшыя вякі.
Вяршыні гор, сівыя аксакалы,
Пад ногі сцелюць нам ледавікі.

Тут стрэнем пераможнае світанне –
Прытуліць да аголенай душы
Вікторыя, анёл наш і спагнанне.
А журавель зноў кружыць у вышы...

2013

***

Там, дзе здзяйсняліся мары,
Там, дзе збываліся сны,
Горад падняўся пад хмары,
Нашы сталеюць сыны.

2013

ВЕРШНІК

Просіць сын, каб я верш напісаў
Пра світанне над краем вясеннім,
І сустрэць захацеў ранак сам,
Хай не Пушкін, дык хоць бы Ясенін:

– Не пасада, выбраннік – паэт.
Пішы сэрцам, каб душы кранала.
Знайдзі словы такія
пра луг
у санет,
Каб раса на траве заіграла.

Калі ў лета завеш за сабой,
Разнасцеж казкі дзіўныя чары:
Вось клубіцца над кветкамі рой,
А вясёлка спускаецца з хмары.

Раскажы пра асенні пажар
У Мяшчоры, ва ўсёй пазалоце,
Каб зляцеўся наш свет у гушчар
У каханні прызнацца прыродзе.

Калі хочаш у зімку пазваць
Чытача паэтычнага слова,
Верш павінен марозам трашчаць
І звінець, быццам лёсу падкова.

Пра Расію натхнішся спяваць
На бясконцай быліннай дарозе,
Паперш трэба каня асядлаць –
Вершнік бачыць далей у абозе.

На шляхах у нязведаны край
Слова трапнае ўперадзе пойдзе.
Скакуна, не забудзь, падганяй,
Адстаць нельга паэту ў паходзе.

2013

ПЧАЛЯР ВАЛОДЗЯ

Уладзіміру Лагодзічу

На ўзбочыне цывілізацый
Пад спёкай млее Гарадок.
На пасецы сярод акацый –
Вуллёў зацененых гурток.

Яны ляткамі дзень смакуюць,
Ажно надзьмуліся бакі.
А пчолы ў водар зноў стартуюць,
Снуюць, бы тыя чаўнакі.

Сям'я руплівая шчыруе,
Рахунак множыць залаты.
Над лугам з рання гул віруе,
Запаланіў усе куты.

Лагода над зямлёй лунае,
У промнях сонечных зіхціць,
Нектарам соты налівае.
...На крылах лецейка ляціць.

Пчаляр Валодзя, з ім сябруем,
Мне рамку з летам прыпасе –
З Мядовым Спасам павіншуе,
Багоў напітак паднясе.

2013

ПАВЕРКА

Хай вакзалы мяне не чакаюць,
Тэлефоны няхай замаўчаць.
Я з юнацтва сяброў сустракаю,
Каб гады разам падсумаваць.

Тон высокі набрала застолле,
Яго прысуд – твае рубяжы.
Непрыкметныя, шэрыя ў школе
Абышлі лепшых на віражы.

Барабаншчыкі і маркітанты,
Хлебаробы, урач, кавалі...
Дзе ж героі, дзе ж скалы, атланты?
На паверку яны не прыйшлі.

Распыляцца на дробязі – што вы?
Не для іхняй персоны сюжэт.
Сядзем бліжай, сябры!
Вы гатовы
Даспяваць нашай песні куплет?!

2013

«МАСКВА – ШАТУРА»

*У птушыны разліў галасоў,
У абшары зялёнага свету –
Праз чаромхавы водар лясоў
На спатканне з вясною я еду.*

«Масква – Шатура» – шлях знаёмы:
Сюды білет – на ўсе часы.
Цягнік з глыбінь сталічнай стромы
Вязе ў зялёныя лясы.

У перапоўненых вагонах –
Пафарбаваны ў бэз настрой.
Бяжыць цягнік па кветках-зонах,
Зачараваны сам вясной.

З акон расчыненых лагода
Чаромхавым святлом плыве.
Яно шчасліваю прыгодай
У кожнай памяці жыве.

А ўсцяж – сады ў замілаванні,
У неба марамі імкнуць.
У каляровыя спатканні
Да іх цягнік пачаў вярнуць.

Ды разгубіўся на паляне,
Дзе водар ландышаў гуляў:
Душу жалезную параніў,
Па рэйках зноў пашыбаваў.

Под колаў стук, вагонаў грукат,
Нібыта мая веставы,
У веснавых увесь пакутах
Імчу ў Шатуру я з Масквы.

Маршрут жыццёвы па планеце
Вядзе стальная магістраль.
Букет, дарослыя і дзеці,
Збірайце там, дзе ў кветак баль.

«Хутчэй, хутчэй!» – дыктуюць колы.
А салаўі, што ў гушчарах,
Здзіўляюць дружна наваколле –
У маладосць вяртае птах.

Вязе цягнік з Масквы ў Шатуру
Стамлёных працай мужыкоў:
Размовы, спрэчкі, перакуры,
Хтось ехаў, бы да Петушкоў.

2015

ВАНДРОЎНІК

Гудзе паўночны вецер –
Вандроўнік, фаталіст.
Нясе па белым свеце
Дажджамі збіты ліст.

Нядаўна ён на клёне
Шаптаўся, гаманіў,
Што ў восеньскім палоне
На ўзлёт сябе натхніў.

Сцвярджаў, увесь барвовы:
– Да твару колер, клас.
Няхай прыкід не новы,
Ды не зялёны ў нас.

Гудзе паўночны вецер –
Вандроўнік, фаталіст.
Ён закахаў да смерці
І знёс з радзімы ліст.

2013

КАЎКАЗ

Ружова-фіялетавае ранне
Зарою бласлаўляе горны край.
І вось яно – чырвонае спатканне:
Падносяць промні свету каравай.

Ён з пылу, з жару – вогненнае дзіва.
Вакол гарыць, палае небасхіл.
Зямля свой крыж нясе праз час рупліва,
Святло – крыштальнасць дум яе і сіл.

Па схілах двухгаловага Эльбруса
Спадае да падножжа ночы цень.
А ўслед нясе да снежнага абруса
Зіхотны спеў народжаны прамень.

Зазалаціліся

скалістыя

абрысы

Суровай і маўклівай вышыні.
Прачнуліся ў далінах кіпарысы
І грэюцца на сонечным агні.

А неба ў васількі – усё расшыта:
У новы дзень узносіцца Каўказ.
На мове старажытнага самшыта
Апавядае свой былінны сказ.

Пра вадапады, кручы і парогі,
Пра лёс уцёса на сямі вятрах,
Блакiтныя сустрэчы і трывогі,
Што мы ўмясцілі ў нашых рукаках.

2013

***

Не чапайце бруднымі рукамі
Памяць, згуртаваўшую людзей.
Помнікамі сталі, гарадамі
Мары іх, натхнёны ўзлёт надзей.

2013

АКРАБАТ

Малітвы, малітвы, малітвы...
Раз'юшаны свет не ўтрымаць.
У клубе начным і элітным
Тусуецца юная знаць.

Гарцуюць, гарцуюць, гарцуюць,
Бы скончыцца заўтра жыццё.
У зорнай прасторы вандруюць,
Між яваю і забыццём.

Сумота, сумота, сумота...
Душа патрабуе прыгод.
І рвецца рамонак з-за плота
У дзікі чужы агарод.

Фантомы, фантомы, фантомы
Ламаюць прыродны расклад.
І падае ў жвір, непрытомны,
Сарваўшыся з рэй акрабат.

2013

ПРЫХАДЖАНІН

Расстаўлены даўно прыярытэты –
Распяў Хрыстоса сквапны на крыжы.
А людзі зноў ідуць у цэрквы свету
З пытаннямі да Бога – як ім жыць?

Так хочацца паверыць, спадзявацца,
Што выпрасім у вышыні падказ,
Як нам над немаччу сваёй узняцца
І не пакрыўдзіць тых, хто вакол нас.

Прад лікамі святымі прыхаджанін
Пакорліва схіляе галаву:
Шчыміць душа, а на сумленні – раны,
Хоць ён уносіў небу скрозь хвалу.

Мы молімся, каб светлы шлях адкрыўся
У полымі свяшчэннага кастра,
Каб падарожны ў нас не памыліўся,
Хто ў храм прыйшоў на пошукі добра.

Васковыя прад абразамі свечкі
Гараць, знікаюць прама на вачах.
Шлях камяністы да сябе спрадвечна
Ляжыць
па залатых
пярсцёнках,
ланцужках.

2013

КАСМАПАЛІТ

Майму армянскаму сябру

Праз горы і даліны
Праклалі людзі шлях:
Край – бы палёт арліны,
У кветках, у садах.

Схавалася дзяцінства
За дальні перавал.
Ляжаў маршрут скалісты –
З рук вырываў штурвал.

Змірыліся цясніны,
Згадзіўся вадапад –
І адпусцілі сына.
...Ірдзеў дзесь вінаград.

Планеты грамадзянін –
Вандроўнік-будаўнік,
Аброс сям'ёй. Крамяны,
На мудрасць здаў залік.

Разносіць песні рэха
Над возерам Севан.
Не твой цягнік прыехаў
У родны Ерэван.

Не вырвецца з цэйтноту
Ніяк касмапаліт.
З ім крочыць па шыротах
Армянскі краявід.

2013

СНЕГ НА СКРОНЯХ

Зноў восені адметы:
Густ далікатны, такт –
Стракатая планета...
Ды вось – наступны акт.

Пажар на сцэну лета,
Здзівіўшы разявак,
Пракраўся непрыкметна
І абвясціў антракт.

Набеглі ўраз туманы,
Нахлынулі дажджы.
Вятры, бы дзядзька п'яны,
Разносяць вітражы,

Дзе баб'е лета сховы
Барвовыя знайшло,
Адкуль у шлях паўднёвы
Чароды павяло.

На сэрцы боль ад здрады
Рабінаю гарыць.
Цана асенняй страты –
На скронях снег ляжыць.

2013

АСЕННІ СОН

Пейзаж асенні, сумны,
Палоніць родны край.
Распяў са сцюжай гумны,
Майструе снежны рай.

На крылах белай чайкі
За мной гарачы сон
Ляціць ажно з Ямайка.
Тут – вецер, парасон.

Прайшоўся дождж па даху.
Падаўся мне прыбой:
Б’е хвалямі з размаху
І зносіць за сабой.

Салёная лагода
І сіні ўсцяж прастор.
Паўночная нягода,
Не крыўдзі мой задор.

Ён сэрцу дасць прытулак
І радасць для душы
Сярод праяблых вулак,
На зімнім кірмашы.

2013

АДЗІНОЦТВА

Пенсіённы статус – і ўся справа:
Час прайшоў павягі і падзяк!
І сядзіць на прызбе горкай явай
Адзіноцтва, на мінулым пляма,
І рагоча ў вочы табе прама:
«Ты – нішто, завуць цябе ніяк.»

2013

ВЯСНА КАХАННЯ

Неба засініна маем,
Поўніць прастор сонцапад.
Гоман птушыны вітае
Яблынь вясновы парад.

Кружыць у водары белым,
Кветкамі ўспенены сад.
Марыць, як яблыкам спелым
Ён паласуе дзяўчат.

Пад пералівамі фарбаў,
Лукаў і пахаў зямлі
Мы сярод казачных скарбаў
Наша каханне знайшлі.

Ты – бы дрыготкае ранне,
Зорка, пасланая ў дар,
Дзіўная ява, чаканне,
Служка мая і ўладар.

Сад прыгадае ў нягоду
Сплыўшыя вёсны ў нябыт.
Знойдзе праз спёку і слоту
Шлях да лагоды наш плыт.

2013

СОНЕЧНЫ ПРАГНОЗ

Я да каханкі сёння завітаю –
Для стрэчы сонечнай няма пагроз.
Мая душа пяшчотаю палае,
Хоць на двары лютуе Дзед Мароз.

У валасах яе хачу згубіцца,
Бы ў водары чаромхавых начэй,
Да суджанай душою прытуліцца
І патануць у сіняве вачэй.

Але, гляджу, на твары тваім – слёзы.
Ад шчасця, кажаш, як не даражыць?
Давай адкінем горшыя прагнозы
І станем проста – радавацца, жыць.

Навошта плакаць, калі мілы блізка.
Яго пакратаць можаш ты рукой,
Хоць на сцяжынцы будзе часта слізка,
І крочым мы над бурнаю ракой.

Слязамі не трывож блакіт кахання.
Цябе зара вітае праз акно:
Расквеціла брыльянтамі спатканне,
Паслала шчасце на дваіх адно.

2013

ПАЛАНЯНКА

Трави ў пояс – луг зялёны,
Ёлкі, палкі – лес густы.
Я спяшаю да Алёны,
Малады і халасты.

У руках гармонь спявае,
Захліпаюцца басы.
Сцежка коціцца прамая,
Вядзе ў церам да красы.

А каханая з люстэркам –
Прад расчыненым акном,
У яе ідзе прымерка.
Мы прыгожыя кругом:

Тварам, думкамі, адзеннем,
Толькі знімем бігудзі.
Малады – у захапленні,
Халасты – у забыцці.

У кахання я ў палоне,
Паланянка побач – ты.
Трави ў пояс – луг зялёны,
Ёлкі, палкі – лес густы.

2014

ВЯСНОВАЯ ПЯШЧОТА

Жаўрук у сіні веснавой лунае.
Хвалюе песняй сонечную рань.
Хаду дзень новы шпарка пачынае –
У каляровую кіруе здань.

Блакiт залiў прастор да гарызонту,
Па поймах рэк плыве за небакрай.
З нiў коцяць хвалi пасяўнога фронту.
Iм салютуе зелянiнай гай.

На лузе кружаць кветкi ў карагодзе.
Вясёлка вышываным ручнiком
Свет агарнула i пры ўсiм народзе
Лупцуе далi ўсцяж касым дажджом.

На крылах ветрыку настрой маёвы
Разносiцца ва ўсе куты зямлi.
Пасля накіне вечар паркалёвы
I на начлег – на зорныя палi.

Там стрэне заўтра. Свята i турбота!
Не скончыцца парад маiх гадоў,
Пакуль душу вясновая пяшчота
Будзе купаць у водары садоў.

2015

НА ВЫШЫНІ

Прарэзаў лайнер шэрань дня,
Працяў імкліва тоўшчу хмары.
І вось – навокал вышыня,
Смяецца моўчкі прама ў твары.

А самалёт, бы здань, вісіць
Над нерухомаю цяснінай.
Мне новы стан жыцця адкрыць
Спрабуе срэбная машына.

Фантасмагорыя... Зірні –
Іх мала будзе, зорных шанцаў.
Жыццё заўжды на вышыні
Тут нават для хрыстапрадаўцаў.

Не зладзіць з прагай адкрыцця:
Наш белы свет – які прыгожы?!
Ён – твой і мой, да забыцця.
Не размініся з ім, прахожы.

2013

МАРАФОН

Па маршруце Тарыфа – Танжэр
Гібралтар мяне ў Афрыку коціць.
У яго атлантычны манер –
Акіян, час ад часу, тут госціць.

Рэжа хвалі і межы паром.
Я з Еўропы ўсяго паўгадзіны,
А кругом – афрыканскі сіндром
І старыя кварталы Медыны.

З берагоў выйшаў бойкі базар,
Нават гроты заняў Геркулеса.
Што ты бачыш і чуеш – тавар.
Экзатычная жорсткая п'еса...

Уладарна стыхія знайшла
Сваю прыстань і людзям, і суднам.
Па гісторыі штормам прайшла,
Стала кожнаму днём яго судным.

Загарэлы гуллівы пейзаж
Нагадаў час дзянніц басаногі:
Луг рамонкавы кружыцца ўсцяж,
І ты крочыш на ўсход без дарогі.

Не канчаецца дзея за мной –
Гандляры доўга беглі пад сонцам.
Не спыніў гонку конны канвой.
Марафон мараканскі бясконцы...

2013

ЛІХТАРШЧЫКІ

Наша яхта згубілася ў моры.
Вецер з ветразем спрэчку вядуць:
Што нам трэба ў блакітным прасторы,
На які курс ім судна вярнуць?

Недзе бераг скалісты чакае,
Віла белая-белая там.
На разгалістых соснах спявае
Хор птушыны яе жыхарам.

Яхта ў бухце аднойча прычаліць
У праменях вячэрняй зары.
Ды не нас хвалі пляскам страчаюць,
І не з намі прыбой гаварыў.

Экіпаж рамантычны згубіўся,
На міжземнай прапаў шыраце:
Ён з палаючым захадам зліўся,
Зацугляў само сонца ў вадзе.

Дзіва-дзіўнае хутка здарожыць,
А нам – вахту ля зорак стаяць:
Што ліхтаршчыкаў марна трывожыць,
Калі ў сэрцах агонь не суняць.

2013

ВЯЧЭРНІ СПАЛОХ

На Маёрцы вечарэе.
Пакідае спёка пляж.
На паўнеба – галерэя,
На паўмора – вернісаж!

Каляровае здзіўленне
Апантала глядачоў.
Сонца просіць прабачэння –
Легла ў мора на плячо.

– Адпачну крыху, – гаворыць, –
Промні, твар пазалачу.
Хоць я ў небе і ў фаворы,
Адно ведаю – свячу.

Хвалі ззянне падхапілі
І панеслі ў глыбіню.
Пасля доўга косці мылі
Дагараўшаму дзесь дню.

2013

РАЗАЛЬЕЦЦА Ё ХАЦЕ СВЯТА

Ападае змрок на горы.
Загарэлы далягляд
Фіялетавым задорам
Мой фарбуе праменад.
Інтэр'ер скалісты вабіць.
Інтрыгуе каларыт.
Я спрабую ё іх разбавіць
Растрывожаны свой быт.
Вядзе ё круг мяне фламенка,
Кастаньеты гоняць сон.
Зачароўвае сукенка –
Заглядзенне, цуд, фасон.

Прабачайце,
                                тут заміна –
У салоне мой партрэт.
А праз нейкую хвілінку
Незакончаны сюжэт
Пра іспанскую фіесту,
Мая роля тут ні к месцу,
Самалёт на хуткіх крылах
Панясе па небасхілу
Прама ё ледзяную зімку,
Завіруху-вечарынку.
Тут для рускага настрою
Хопіць музыкі, настою.
Заспявай, гармонік-сябра,
Каб спакуса ёся азябла,

А мы з лепшай прыгажуняй
Вальс Свірыдава закружым.
Разальцеца ў хаце свята –
Наш сюжэт кругом багаты.

2013

ЗАМАК НА ПЯСКУ

Надраіў птушку-яхту
Да бляску капітан.
І важна стаў на вахту –
Панёс нас ураган.

Пад ветразем блакітным
Над хвалямі імчым.
Нам поўдзень знакаміты
У цуд падаў ключы.

Свет цнотаю заліты.
Пад склянак перазвон
Мы правім самавіта
У сонечны палон.

Глядзяцца ў барты хвалі:
Грабеньчыкі свае
Так накруцілі кралі –
Іх брыз не прызнае.

Пад сінявой Маёркі –
Зайздросны марафон
З вятрамі наўздагонкі.
Які прыгожы сон...

Прыбой вяртае ў яву
Фантазіі палёт.
У казку пераправу
Разбіў водаварот.

Сезон нарынуў мёртвы
На востраў, на людзей.
Завесай штормаў сцёрты
Міраж наш на вадзе.

Дождж у настрой пракраўся
І падае руку.
На міласць слоты здаўся
Мой замак на пяску.

Пустэльны бераг мора –
Не трэба і дарма.
У родныя прасторы
Паклікала зіма.

2014

ФАНТАСМАГОРЫЯ

Мы – язычнікаў познія дзеці,
Вось і розумам продкаў живём.
Ахвяруем жывыя суквецці,
Суайчыннікаў моўчкі здаём
За тытунь, за гарэлку, наркотык,
Што нам дораць фальшывы палёт.
Ён замест каляровых экзотык
Нясе зманутых на эшафот.

2015

МЯШЧОРА

Край азярын, рачулак ціхіх,
Бароў, даросшых да нябёс,
Купаецца ў вачах ласіхі,
Што выйшла на мяшчорскі плёс.

З часоў мінуўшчыны глыбокай
Блукае ў нетрах леляў цень.
Суняўшы свой палёт высокі,
Згубіўся ў гушчары прамень.

Стагоддзі пільна гай вартуюць,
Знайшоўшы ў бураломах схоў.
Іх здані дзень і ноч вандруюць
Па дыванах з дрыгвы і мхоў.

У цераме з чароўнай казкі,
Якой няма куды старэць,
Дазвол узяў, з вялікай ласкі,
На хвалях Бужы ранак стрэць.

Рака нясе дрыготкі човен
Праз таямніцы лесуноў.
А пушча на птушынай мове
Вядзе сказ сплыўшых тут часоў.

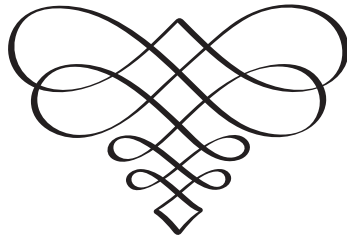
2015

БАРЯВОЕ ЛЯДЯ
Плэма

*Івану Баравому, беларускаму
селяніну і салдату,
прысвячаецца*

ПУЦЯВІНА

Вецер буйны, што жах не стрымаць,
І без меж наўкол – дзікае поле...
Колькі можна гібець і стагнаць,
Каўтаць слёзна самотную долю,
Скрушна гойсаць, шуготна чакаць,
Калі шчасце, у Бога ў прыполе,
На застолле прыблудзіць да нас?
Пуцявіну не ўбачыш ты зрокам –
Там адлегласці, людзі, там час.
Шлях да шчасця змяраецца крокам –
На гасцінцы яно стрэне вас.

ДОЛЯ

У спадчыну долю
Далі мне бацькі.
Па горкаму полю
Ішлі напразткі.

Кружылі над долам
Адны груганы.

Не знесці ў падоле
Дум цяжкіх: яны,

Як цені, як морак,
Глядзелі ў акно.
Ні сонца, ні зорак,
Бы згаслі даўно.

Жабрацтва, хваробы
У змроку лучын.
Для смутку, жалобы
Куль цэлы прычын.

На баль, паляванне –
Маёнтак гудзеў.
Жыў у спадзяваннях
Бядняцкі надзел.

Дарога прамая,
Што тут выбіраць.
Кабыла кульгае,
Ды можна араць.

Здзічэлае поле –
Сумотны матыў.
Віруе застолле:
– Ты б лепей наліў!

Страхой саламянай
Я долю накрыў.
З жалейкай ля брамы
Шукаю матыў.

На новы лад песні
Спрабую найграць.
А мне: – Чый ты хрэснік,
Адкуль і як зваць?

Я доляю скуты,
Як бы ў абручы.
Не звернеш нікуды –
Крычы ні крычы.

Не трэба на долю
Сваю сердаваць.
Вышэйшая воля –
З ёй нам векаваць.

РОДНЫ КРАЙ

Зямля бацькоў маіх, дзядулі,
Няма кута яе мілей.
Вятры, дажджы ламалі, гнулі –
Сталелі мы, ішлі далей.

Край шмат блукаў шляхамі свету,
Цягнуўся да святла і жыў.
У пошуках сваёй планеты
На кірмашы чужым кружыў.

Раўняе строй светапарадак.
Там мала месцаў прызавых.
Узыйдзе над Палессем ранак,
Каб надзяліць святлом жывых.

Прафесар, сам Абецадарскі,
Дакладна шлях занатаваў:
Указ па-руску колісь, царскі,
На карце Беларусь назваў.

Наперад крочыла краіна
З Расіяй побач праз гады:
У нас агульныя быліны
І ў заўтра большакі адны.

Спрацацца можна, дзе хто першы:
Брат рускі, дзесьці беларус.
Галоўнае, што мы не пешшу
Нясём у заўтра гмахаў груз.

Наш беларускі сцяг лунае,
Вітаю родным словам Крэмль.
Калі нас хтосьці не пазнае,
Я падкажу радком паэм.

ВЫСОКІ МАРШРУТ

Нараджаемся мы, каб іграць
Сваю ролю ў марозы, спякоту.
Ты павінен у выніку стаць
Прадаўжальнікам мужага роду.

Згодны з місіяй праўда і суд.
Але пасткі, віры, перашкоды
Зносяць часта высокі маршрут
На закінуты сметнік прыроды.

Пад прыцэлам маланак-зарніц,
Заваёўнікаў грэшных грымоты
На зямлю натоўп падае ніц,
Жвір заносіць шчаслівых квоты.

Вось і просяць на мове званіц
Людзі ў неба на ўчынак дазволу.
Голас рвецца з палацей, цямніц.
То – работа для моцных, не кволых.

На руінах згарэлых сядзіб,
З курганоў, рубяжоў міжусобіц,
У блакітнае неба глядзіць
Безбацькоўства – то змораны хлопец.

Васілёк, што на ўскрайку дарог,
Хацеў сінім разбавіць маркоту.

Ды расток сам ад смагі засох –
Без спагады дварцы да сіротаў.

Выжываць як на беразе тым,
Дзе не змераны боль наш і гора.
Знойдуць схову хлапцу ад бяды
Дом дзіцячы і крэйсер «Аврора».

Трызніў ён караблём з малых год –
Судна курс праз нягоды трымае.
Капітан – прыйшоў час у паход,
Акян з хваляваннем чакае.

Бляск маланак пад гул перуноў –
Навальніца на дол наплывае.
Край у змроку сіроцкіх дамоў
Весці шлях да святла не спыняе.

Што, не слухае доля руля,
Хоць дарога да шчасця прамая?
Чалавеку з планеты Зямля
На радзіме мяжы не бывае.

ПЛАЧ ГУСЛЯРА

Мы прыходзім у свет, бы здарэнне,
Найвышэйшаю дзеляй вякоў.

Космас сам выдае бласлаўленне,
Да яго – яшчэ мудрых бацькоў.

Сябры, грошы, дастатак, прызнанне –
Гэта збудзецца ўсё апасля.
Трэба перш апраўдаць наша званне –
Грамадзянін планеты Зямля.

Распрасцёрта жытнёвае поле,
Гарызонт лёг на ўскрайку мяжы.
Адпраўляецца ў шлях твая доля,
На крутыя яго віражы.

Эстафету прыняўшы ад продкаў,
Баравы – селянін, беларус,
Салідарны быў з сельскаю сходкай,
З меркаваннем яе звяраў курс.

Доўгі вечар зімовы ў завею.
Стыне ў коміне плач гусяра.
А старыя на лаўкі паселі:
«За жыццё пагутарыць» пара.

А тым часам Іван на палацях
Лепшым вучнем стаў у знатакоў.
Курс прайшоў у накуранай хаце
Ад Пятра і да бальшавікоў.

Дзень за днём грыз сялянскую мудрасць.
Год ад году сталеў земляроб.
Ад зямлі ўсёй краіны магутнасць,
Толькі войнаў на ёй не было б.

Па маштабу вясковых статутаў,
Па традыцыях продкаў, бацькоў,
Адукацыю без інстытутаў
Атрымаў на вачах ветракоў.

З сонцам дні сустракаў ён у полі:
Араў, сеяў, касіў, жыта жаў.
Набіралі хаду на прыволлі
Яго коні. Якая мяжа?

Бы на яхце, пад ветразем белым
У адкрыты руліў акіян.
З неба падалі яблыкам спелым
Барвы восені ў шэры туман.

ВЯЧОРКІ

Астываюць асеннія гоні.
Душу грэе яршыстая рунь.
Вечарынкi ў зазімкаў на ўлонні
Паляць шчокі вясковых красунь.

Маладосць – ад яе няма зеля,
Пружыць розум шчаслівая даль.
Заляцацца, ды так, каб вяселле
Запрасіла акругу на баль.

На вячорках не шэпчуць пра стому.
Закружыў гарманіст карагод.
Не ўстаяць у віхуры нікому.
...Сорак першы наступным быў год.

РАЗВІТАЛЬНЫ МАРШ

Ураджай важкі спеліла поле,
Адкрываў горад знатны завод.
...Вайна чорнаю меткаю-доляй
Людзей значыла, сем'і, народ.

Разгараўся кнот будучай бойкі
Пад рыканне хлуслівых прамоў.
Бабы плачуць, клубіцца дым горкі.
Шнарыць смерць па руінах дамоў.

Мужыкоў парадкуе прысяга.
Развітальны марш грае гармонь.
Фронт трымаюць герояў адвага,
Роты загараджальнай агонь.

Ад плугоў, ад станкоў у салдаты
Пралетарый ішоў, селянін.
У шинель апрануўся араты,
Прывучае да рук карабін.

ДА ПЕРШАЙ КРЫВІ

Век дваццаты ўзнімаўся і падаў.
Вёў рахунак здабыткаў былых,
Памнажаў іх. Дзесь гулам гарматаў
Свет дзяліў на сваіх і чужых.

Адны ісціну, быццам, згубілі;
Другі паству сваю рабаваў;
А кагось у прыгон залічылі –
Кожны праўду сваю здабываў.

У бязлітаснай бойцы гарэлі
Лёсы, мары, надзеі людзей.
А жывыя дачасна старэлі
На разорах батальных падзей.

Паміралі ў баях рукапашных,
Не пазнаўшы манер, мужыкі.
На жытнёвым палетку ўчарашнім
У нябыт ішлі роты, палкі.

За што войны вядзём мы, зямляне?
Невядома да першай крыві:
Жорсткай помстаю ўсе апантаны,
Калі родных згубілі ў баі.

Расстраляны чаргою пытанні:
Прагна смага піла з ручая.
Не раскажа сівое курганне –
Пахавана ў іх годнасць чыя?

НА ГАЛОЎНЫМ НАПРАМКУ

Баравы ў поўны рост у атаку
Не аднойча пад кулі хадзіў.
Тры гады са свінцом па кантракту
Гульню ў жмуркі са смерцю вадзіў.

Свае раны гаіў між баямі.
І апошні з іх ён перажыў.
Перамогу сустрэў з медалямі,
Без здароўя. Ці ж ім даражыў?

Пад стук колаў начных эшалонаў,
Праз баі, кананады гармат
Ляжаў шлях штурмавых батальёнаў
У Маскву – на свяшчэнны парад.

Ён вярнуўся жывы, а здароўе
Дзесь залегла ў акапах вайны.
Для атакі напрамак галоўны
Выбірае да гэтай пары.

Радасць плакала майскімі днямі –
Пераможца яе заслужыў.
Родны дом стрэў пустымі кутамі.
А над хатаю бусел кружыў.

Плут – у рукі, і большага шчасця
Век не пайдзе шукаць селянін.
Сеяць будзе, касіць, малоць, прасці –
Выбіралася вёска з руін.

У арагага гойсаюць дзеці.
Ён галодны вярнуўся з вайны:
Да жыцця, да зямлі, да павеці,
Дзе дачкі дзве пачнуцца, сыны.

Гаспадарыў салдат зухавата,
Працаваў ад зары да зары.
Напаўнялася радасцю хата,
Галасамі яго дзетвары.

ВЫБУХ

*Паветра выбух скалануў:
У неба птушкі ўсе ўзляцелі,
Людей, жывёлу жах прыгнуў,
А маці разам абамлелі.*

Вайны напамінак крывавы
Кашчавай драпежнай рукой
Дзіцячыя рушыць забавы,
Над вёскаю крэсліць спакой.

Героямі выйшлі мы з бою.
Цяпер – выбірацца з былля.
Снарады, патроны і зброю
З вайны захавала зямля.

Настаўніца вучням казала:
– Трымайце ад ліха далей.
Ды слоў для гарэз было мала,
Каб збавіць ад смерці дзяцей.

Таксама бацькі не маўчалі,
Штодня паўтаралі наказ:
– Калі-дзе снарад пастрачалі,
Дарослых паклічце той час.

Ды толькі цікаўнасць верх брала.
Бравада. Трапляўся і зух.

У гурт гульня хлопцаў сабрала –
Смяртэльны начыраны круг.

Іван і Фядоска з сябрамі,
Што разам сусвет абышлі,
У кошыку міну з грыбамі
Прынеслі – у лесе знайшлі.

Падалей ад воч, пераможна,
Са смерцю ўзяліся гуляць.
А Фёдар з пытаннем – ці можна? –
Да плота пачаў адступаць.

Зваў брата Івана з сабою,
Сяброў утрымаць спрабаваў.
Ды выбух узняўся сцяною,
Маленства на крыкі парваў.

Падлеткаў хавала ўся вёска.
Было тым па дзесяць гадоў...
На могілках плакаў Фядоска
Пад стук па цвіках малаткоў.

Тым часам Іван у бальніцы,
Як свечка, ад ран дагараў.
А маці – да Бога маліцца,
Каб сына дачасна не браў.

І ён у абліччы хірурга
Вярнуў да жыцця малайца.
Бацькоўская мудрасць-папруга
Далечыць Іванку-байца.

НЕЎЗАРАНАЯ ПОЖНЯ

Узнімаліся кропелькі-крошкі –
Дапамога ды радасць бацькоў.
А іх доля прыгрэлася кошкай
Ля пузатых крапіўных мяшкоў.

Бульба з хлебам, капуста і сала –
Гаспадар быў Іван Баравы.
Вёска ўся, як адзін, адзначала,
Што талковы сусед, баявы.

Сяло трапна мянушкі давала,
Тут увесь чалавек на віду:
На падвор'і карова мычала,
Вольны час – патэфон завядуць.

Але песні нядоўга гучалі,
Не даслухаў іх кут да канца.
З крохкай долі дзіцячай спагналі –
То вайна даставала байца.

Селянін жыць вачыма не можа,
Чужой працай не поўніцца рот.
Неўзараная журыцца пожня –
Восем душ выглядаюць з варот.

У абліччы каго ж справядлівасць?
Грамадзянін Зямлі патухаў.
Спадзяванні на Божую міласць...
Доктар доўга ўдаве спачуваў.

Травы ў пояс, бы хвалі, панеслі,
Сенажаці чакаюць касца.
На вясковыя могількі знеслі
Селяніна, кармільцу, байца.

САЛОДКАЕ ЗДАРЭННЕ

*Фёдар піша з інтэрната:
– Тут радня мая і хата.
Толькі крышку сумна штосьці.
Мама, мне б – да вас у госці.*

Закутак з небам зліўся
Пад восеньскім дажджом.
Змрок шэры апусціўся
Над згубленым сялом.

Дамоў дзіцячых многа,
Расклад у іх адзін:
Рахунак весці строга,
Клапотна, да хвілін.

Душы людской спагада
Сагрэла хлапчука:
Тут бацькава парада,
Матуліна рука.

Сіроцкае братэрства,
Кругом казённы быт.
Бываў хлеб часам чэрствы,
Але заўсёды быў.

З пляча чужога світка –
Даў хтосьці данасіць.
Дабро – яно і з нітак,
Вось на цвіку вісіць.

Вішнёвае варэнне
У сподку на сталае –
Салодкае здарэнне.
Малы рос і сталаеў.

Час ускладняе ролі.
Звінелі капяжы.
Праз сцюжу неслі мроі
І прага – жыць і жыць.

Сцінае сум па дому,
Пажаліцца каму?
Тут кожнаму вядома –
Быць крыўдна аднаму.

Бяжыць зусім іначай
Дзяцінства пры бацьках.
Ён жа ў дамах дзіцячых
Мужнеў на скразняках.

На свята карнавала
Суседняга стала
Спакуса часам звала,
Ды з глузду не звяла.

І злом душу не раніў,
На зайздрасць не сышоў.
Ён вёў па хмурным ранні
Сясцёр, трох малышоў.

Хлапец ішоў упарта
Па камянях, расе.
Са школьнай бачыў парты
Свет у чужой красе.

І марыў дні і ночы,
Як у кіпучы строй
Ён унясе святочны
Свой радасны настрой.

Насуперак нягодзе,
Злым людзям, вешчунам
Хлапчук дарогу знойдзе
У сонечны свой храм.

Расхрыстаная доля,
Сіл збавіцца няма.
Ён ведаў яшчэ ў школе,
Як вырвецца з ярма.

ЛЯДА

*Матуліны песні люлялі,
На сцюзы ў шляхах сагравалі.*

Над борам лічыла зязюля
Рупліваму хлопцу гады.
Гаротна ўздыхала матуля –
Лёс выпаў дзіцяці круты.

Пад шчодрья песні калядаў,
З нястачы, з сіроцкіх акоў
Сын мужа адправіўся ў ляда –
У царства ўюноў і ваўкоў.

Сялянскую выбраў забаву:
На вёсцы спрадвек беднякі,

Каб долю галечую збавіць,
На пусткі хадзілі ў штыкі.

Сякеры пад корань касілі
Хмызняк, а ламы рвалі пні.
Быльнёт дні і ночы палілі –
Да неба палалі агні.

Мурог знітаваны карэннем:
Лясныя краўцы – мастакі.
Яны да планеты сумленна
Прышылі сасоннік, дубкі.

Не ўзяць цвердзь зямную рыдлёўкай.
І плугам яе не ўздзяўбнуць.
Нудзяцца ўскрай гоні ватоўкі,
З цямна спіну не разагнуць.

Дзярніну грызе капаніца –
Зіхотна іграе лязо.
Пот сцерла з ілба маладзіца –
Дасць колькі ім ляда вазоў?

Чакаць ураджаяў няпроста:
За восенню – зімка, пасля
Араты пасее ўсцяж проса.
Так зразу не родзіць ралля.

Навучаць зямлю жыта спеліць –
Паіць, наліваць каласы.
Бы свята, калі падаспеюць
Хлябы з баравой паласы.

Не трэба больш скрушна нудзіцца,
Бядняцкую горыч каўтаць,
Да лексікі скутай туліцца –
Час новыя песні складаць.

І славіць радзіму, прасторы,
Планету – наш дом і жыллё.
Ламаць між братамі заторы –
У кожнага ляда сваё.

ПА НАЦЯТАЙ АРБІЦЕ

Усе войны аднойчы сціхалі.
Гаіць раны спяшала зямля.
Змагары абеліскамі сталі,
А іх дзеці раслі спакваля.

Лёс сіроцкі пастукаўся ў дзверы,
Уладарна пратупаў у дом.

Малышам не звалодаць з сякерай,
Ім не справіцца нават з сярпом.

Журба, страты, нястача, руіны
Узрасцілі не скруху, адчай:
Веру ў заўтра, сваё і краіны,
Даў нашчадкам у спадчыну край.

Не гібела маленства ў зямлянках,
У закутках дзіцячых дамоў.
Рудабелка, сама партызанка,
Шанавала дачок і сыноў.

Дом дзіцячы спадобіць прытулак,
Ім, бы птахам, ён стане гняздом.
Абагрэе, пакажа завулак,
Што вядзе на бальшак за сялом.

Хлопцы крочылі смела, упарта,
Падстаўляючы брату плячо.
Сёстрам іхнім, што ў полі, за партай, –
Аж гарэла ў руках у дзяўчо.

Не даелі, а там не даспалі,
Прама ў вочы глядзелі людзям.
Акно ў свет пакрысе адчынялі.
А там – столькі пытанняў і плям!

Не праходзілі міма знявагі.
Калі з праўдай жывеш – сінякі.
Да сумлення патрэбна адвага,
А яшчэ – па пуду кулакі.

Дні дзяцінства – планета адкрыццяў:
У падручніках, вёснах, сябрах,
На нацятай задорам арбіце,
На пакосе, раллі, у барах.

Вольны час ад вучобы і школы –
На матулін ішлі агарод.
Аж зайздросціў сусед. А Мікола
Ставіў новы на ніве рэкорд.

Сёстры раптам красунямі сталі,
Падраслі, памужнелі браты.
На сялянскім крутым п'едэстале
Адвялі ім пачэсна куты.

Баравы з той часіны натужнай
На адзін людзей мераў манер:
Калі з працай сялянскай ты дружны,
То павага табе і давер.

З загартоўкай вясковых аратых
Чалавек быў сапраўдны, бы сталь.
З іх Мікола пасля будзе хватаў
Выбіраць на сваю магістраль.

МАГІСТРАЛЬ

Па трасах праз горы, даліны
Машыны з эмблемай «БАМАП»
Па свеце часцінкай Айчыны
Вязуць нашы болі і скарб.

Праз скрыжаванні гісторый,
Праз скрыжаванні дарог
Па беларускіх прасторах
Шлях магістральны пралёт.

Па бальшаках і сцяжынках
Выйшаў галоўны маршрут
З нетраў балот, перажыткаў,
Снежных завей і пакут.

Лапці, саха і лучына...
Змерана столькі дарог.
Прагна шукала айчына
Выйсце на зорны парог.

Наша шчаслівая ява –
Подзвіг штодзённы людзей,
Тых, хто не верне направа
Там, дзе патрэбна лявей.

Свет расцягнуўся ў дарозе,
Крызіс раўненне вядзе:

Хтосьці марнее ў аблозе,
Хтось – на чырвоным куце.

Цэнтр самавітай Еўропы,
Як і належыць яму,
Быццам не чуе паклёпаў,
Ладзіць шляхі і сям'ю.

Дужыя рукі Міколы –
Чуйна іх слухае руль:
Дзівіцца з-за частаколу
Памяць набожных бабуль.

Збіўшы бар'еры заносаў,
Зблытаў расклад каршуноў,
Па сенажаці пракосам
Да гарызонту дайшоў.

Будзіць матор наваколле.
Славіць курс строгі патруль –
Хвалі жытнёвага поля,
Лёс беларускіх матуль.

Вецер сустрэчны адносіць
Роднай зямлі краявід.
Паляць вячэрнюю просінь
Зоркі з палескіх арбіт.

Даты гісторыі наскай –
Словы кароткіх радкоў.
Кратаюць дзеці падпаскаў
Мары руплівых бацькоў.

Ім час аддаў эстафету,
Гронкам спагады зямной.
Кружаць з вясёлкай па свеце –
Чэрпаюць прагна настрой,

Шчырасць пачуццяў суседскіх,
Дбайнасць замежных майстроў.
Торбай набыткаў някепскіх
Самі здзіўляюць сяброў.

Добрых знаходак прыкметы
Лічаць спідометр, жыццё.
Радуюць дзеці планеты:
За адкрыццём – адкрыццё.

ШЧАСЛІВАЯ ДАЛЕЧЫНЯ

У Баравых сёння свята –
Межы Айчыну не гнуць.
Шустры хлапчук, зухаваты,
З дзедам – машыну вядуць.

Хват з-пад руля навучыўся
Бачыць дарогу здалёк.
Толькі б ён не памыліўся,
Штурман, унук-васілёк.

Колы гудуць па асфальце.
Трэйлер натужна ідзе.
Песню аб зорным салдаце
Лайнер дарожны вядзе.

2013

ЗМЕСТ

Патрыятычныя традыцыі Айчыны.....	3
Курган Славы.....	11
Зямля.....	12
Нараджэнне.....	14
Беларус.....	15
Салдат Перамогі.....	16
Салдаткі.....	18
Мелодыя Сапун-гары.....	19
Рускі адлік.....	20
Рабінавая ноч.....	21
Запявала.....	23
Зорны маршрут.....	25
Хатынь.....	27
Курапаты.....	29
Чыгунка.....	30
Чырвоная памяць.....	36
У абозе.....	38
Урок па гісторыі.....	41
Шляхі.....	43
Маё пакаленне.....	45
Знішчальнік.....	47
Салдацкая мадонна.....	50
Крыніца.....	52
Паштовая скрынка.....	54
Майская песня.....	56

Валянцін.....	58
Вікторыя.....	61
Вершнік.....	63
Пчальяр Валодзя.....	65
Паверка.....	67
«Масква – Шатура».....	68
Вандроўнік.....	70
Каўказ.....	71
«Не чапайце бруднымі рукамі...».....	73
Акрабат.....	74
Прыхаджанін.....	75
Касмапаліт.....	76
Снег на скронях.....	78
Асенні сон.....	79
Адзіноцтва.....	80
Вясна каханьня.....	81
Сонечны прагноз.....	82
Паланянка.....	83
Вясновая пяшчота.....	84
На вышыні.....	85
Марафон.....	86
Ліхтаршчыкі.....	88
Вячэрні спалох.....	89
Разальцеца ў хаце свята.....	90
Замак на пяску.....	92
Фантасмагорыя.....	94
Мяшчора.....	95
Баравое ляда.....	97

ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАЕ ВЫДАННЕ

Калінічэнка Валерыі Іванавіч

БАРАВОЕ ЛЯДА

Вершы. Паэма.

Рэдактар М.М. Чарняўскі.

Тэхнічны рэдактар А.Я. Крычаўцоў.

Камп'ютарны набор Г.М. Харашылава.

Мастак Г.В. Мяркулава.

Дызайн і камп'ютарная вёрстка І.В. Недасекіна.

Карэктар А.С. Пятрова.

Падпісана да друку 15. 04. 2015 г. Фармат 60 x 90 1/16.
Гарнітура NewBaskervilleС. Папера афсетная. Друк афсетны.
Ум. др. арк. 8. Наклад 1000. Заказ 753.

ISBN 978-5-00095-065-4

9 785 000 950 654

ИПО «У Никитских ворот»

121069, Москва, ул. Большая Никитская, д. 50а/5, стр. 1

Телефон: 8 (495) 690-67-19

www.uniki.ru